

psaniq

baqun ta mha inlungan na Tayal hiya ga, helaw balay ru mutu smoya mprraw ru mpbbiq kin squliq qu inlungan ta. nanu gaga sraral ka Tayal hiya ga, mha ta trang nyux maniq ru, ana nanu' qu nyux ta nniqun ga, mha si trang mhtuw qu llpyung 、squliq ru qenu na rrangi' ga, ini balay lqing sa nniqun qani, utux ta helaw balay shlagan qu llpyung ru rangi mha, “mqoyat su balay. nhay! nhay! wah mlaw maniq.” hmswa liy baqun ta mha, krahu balay na zyaw qu son mha maniq qani, ru yasa qu sqyanux ta ita tayal uzi rwa ! nanu gaga ita Tayal hiya ga, ini balay srci' ru kyubing qu qnaniq qani pi ! mha ta ini plagi maniq qu llpyung ru rangi qani lga, yasa qu son mha : nyux ta psasa' squliq qu nniqun qani lru nyux ta hmiriq squ gaga na ita Tayal mqu bnkis ta sraral. yasa qu son mha psaniq son ma gaga ta. sgayun ta qu ke' qani lga, mosa kahul squ psasa' ru maniq qu puqing na ke' qani!

son sqa mglung qu gaga qani lga, iyat balay na kinqiri' qu gaga qani. nanu gaga bnkis sraral hiya ga, qutux hiya ga ini balay s'aris. ana nanu ka qinsugan ga, ini ggoyaw ru ini tbcig, musa qmalup uzi ga, yasa qoyat bniq na utux lga, yasa qu pqasun na tayal, musa tmuba' gong uzi ga, mutu qsugun kwara qutux gluw ru qenu na qutux qalang, ini balay srci' lmqing nanak. ru

musa qmlih uzi ga, ini balay tgali tmasuq qmlih qu qutux gong uzi, mutu nha sqon smka' qu gong i qmlih, ru utux nha sqasuwa sa qutux niqan ru qenu na qutux qalang. musa te llahuy hmkangi' ana nanu aki nniqun uzi ga, yasa tnaq niqun lga, ini balay s'aris tksyaw magal uzi qu ita tayal. baqun ta mha, kwara ka nyux mqyanux squ rhyal qani ga, nanu si ga thyayun ta cikay qu gnalan ta ru, mosa utux thuzay mk'uyuk ru maki galan ta lozi qu babaw nya.

sazing lga lokah balay mprraw, squ qalang ana nanu hupa na zyaw ga, utux prraw qu qutux qalang. yan nqu kbalay ngasal ru muya' pagay, ru kmloh ru mnayang qmayah, ru tmuba' ru qenu nqu qmlyeh gong ga, utux si tbuci' mhtuw ru rmaw mtzyaw qu qalang squliq. ru utu msbayux uzi qu son ma zyaw, nanu mssi balay inlungan qu son ma qutux qalang. ini balay pbbiq turu' ru mqeway qlcing qu son mha ita tayal. nanu leqaw ta mglung qu gaga qani ru, ssmaw tqi inlungan ta, te ta mgamil sa zik qsahuy ta ru, te ta mruruw kinleqan nqu qnxan ta babaw cinbwanan qani.

禁忌

泰雅族人的特性是好客、相互幫忙協助與分享的民族。進餐或吃東西、食物時，親人、路人或朋友路過，不會隱藏食物，而是說：

「快來一起吃！你真有福氣。」重視吃，靠吃來維持生命與生活，不吝分享食物的美德，是族人堅持的傳統文化。若不一起進食分享，等同炫耀食物，破壞祖先的文化與傳統。psaniq 就是「psasa」與「maniq」的結合！

首先，凡事不貪心、不過取：任何分享的物品，不嫌棄與挑剔；若去打獵，都存著感謝與歡喜的心；若去溪流捕魚，一定分享漁獲給親人、族人，不會多分或隱藏；也不會圍堵整條河流捕魚，而是分流成半為捕撈；到野外尋找食物與物品，不會貪心濫取。取之萬物要有所留，萬物方能繁衍共存。

第二是相互協助支援與幫忙：遇上任何事，族人會相互支援幫忙，建造房屋、插秧、割稻、開墾或圍堵捕魚等。族人會幫忙或以換工協助，向心力緊密，不會發生不理會狀況。

重新審思文化的意義，檢討行為與觀念，讓美好的傳統文化，深植心中，進而發揚光大改善生活。

113 年全國語文競賽原住民族語朗讀 【賽考利克泰雅語】 高中學生組 編號 2 號

cin'ring na matas

Maki qutux ryax raral hiya! tehuk qu ryax ka 'usa nha MGAGA lma. Kmayal qutux qu mrhuw raral mha “laqiy! sa tmapih kwara qu mrkyas na mlikuy qalang ta qaniy, kya qu musa mu skayal” mha.

Ini lawa ktwa lga, mssli kwara qu mlikuy ka mteluq bqni. Nanu yasa qu faring pinqyu qu mrhuw mha u “llaqiy! ryax qaniy lga, tehuk qu 'usa ta MGAGA la, taqu nyux maku bingun ka bbka na squliq qaniy qa, arwa nqu paris ta. Ulung su sa sgalu ta na utux ru musa ta MGAGA ga biqan ta nya, taqu ita uzi ga wayal ta 'buyan qu - gaga na bnkis ta, soni qaniy nyux simu slyun ga, nanu yaqu 'usa ta MGAGA. Inblaq mung ke' na qbsuyan ka p'aras simu, teta simu ini ps'uqu” mha.

Tehuk balay squ qalang na paris nha Kmukan lga, mqqasuw. qu hi nha kya qu wayal pwah squ uruw, kya ruma ga wal pwah sa 'llaw, kya uzi qu wal mthhuluy te 'zil, kya qu ngarux na squliq hiya ga, wayal sibwak squ kinturu na tuqiy ru si sungus squ blihun na paris nha. Anaga ini sluy qu kayal gi kum gu ryax ka binyagan musa MGAGA ma.

Sikta ka hmwaw qu mrhuw lru, wayal memaw yan na banga qu squliq, mzyup qalang na paris nha. Ke' kasa ga cyux si k-a-a qu paris ka wayal mha

s'ngan tunux hiya la. Ana qu Tayal ki Tayal uzi ga, wayal luhing ms'uqu mkkut gi, ini balay sluy qu lhngan gasa ma. Msbenah squ'usa nha ngasal ru lpgun nha qu hi nha nanak lga, nyux kya qu sazing gluw nha la. Kmal qu mrhuw nha mha “tala! nyux mamu ps'qun kmut qu ita nanak lgaw! " si psqyaqih qu inlungan nha kwara lma.

Tehuk ngasal kwara qu lha lga, skayal nha squ Mrhuw krahaw qu'nwah nha MGAGA mtخال qasa. Ini kzimu ana cikuy qu mrhuw nha, swa ga wayal nha ps'qun kmut qu gluw nha nanak. Tuliq mkayal kwara qu Tayal ru kya qutux qu squliq kmal mha “aki hmswa, zik na mmosa ta MGAGA ga, ptasay ta na iluh kwara qu lihuy ru qabay ta, teta ini ptkari mpkut qu ita qaniy!”. Tehuk balay qu ryax ka 'usa nha MGAGA lozi, ptasan nha kwara qu rqyas ka mmosa kasa, nanu taqu minnwah ru msbenah ngasal lga, ini balay ptkari lma.

Aring kya lga, ptasan nha qu rqyas na mlikuy hiya lma, awga si ki minnwah MGAGA ru magal ga ptasan nha. Kkneril uzi mga, siki baq balay tminun pala ru lukus ga ptasan nha, kya qu ini ptasi mga ungat qu musa smyay squ kneril qasa uzi ma.

黥面的起緣

很久以前，馘首禮的祭儀即將來到。酋長做嚴肅的訓話，宣布今年的馘首禮將要展開，大家的行動都要遵從長輩及有經驗者的領導。

趁著黑夜馘首戰士團抵達了敵人的村落，領導者把人員逕行分配，攻擊的聲音從指揮者的口中響起，只見各路兵馬很快進入了敵人的部落中。旋踵之間敵人的頭顱一個個落下。激烈的戰鬥結束，在路上清點人數發現少了兩人。他們仔細地清查每一個帶回來的人頭，終於發現同族的兩個人頭亦在其中，大隊人馬勝利的喜悅蒙上一層憂鬱的陰影。

凱旋回部落後，指揮官向大頭目報告戰果。只見大頭目展露不出一絲喜悅，因他們誤殺了自己的戰士。因此大家議論如何是好，最後決定在下一次馘首時，用炭灰在額頭與下額抹劃，如此才不會發生誤殺。

從那時開始有了黥面禮儀，但要獲得黥面必須參加過馘首行動且實際有獵人頭的記錄。婦女們的話，亦需有一手編織衣物的功夫才能在臉頰上施以黥面。若婦女們未經黥面之禮者，絕沒有男士們向其求婚。

113 年全國語文競賽原住民族語朗讀 【賽考利克泰雅語】 高中學生組 編號 3 號

hway na gong qalang

qalang mu ga nyux qutux qruyux ru mtasaw balay na gong, hya qu pbubu' kwara squliq na qalang. ita Tayal uzi ga mutu si gluw squ syaw na gong i tmngasal ru mqyanux, hmswa l'iy cingay balay qu minqyanux nya squ zik na gong qani, ru helaw galan na qsya. nanu klhangan balay qalang qu gong qani ru ini balay phmut smlaq pheriq pi, hmswa l'iy ungat qbaqan malax tayal squ ska na qnxan nha, ru s'lwan tayal mha“yaya” qu gong qani.

aring zibuq sasan lga, rima nyux tayal nya squ gong la. yan nqu nyux m'romul syaw gong mahuq lukus ka kneril, ru qnzyat hmkangi nniqun na mlikuy uzi ga, rima kahul gong mnwah mita snyan nha ka kobu' bolung la, kya uzi qu cyux pnyat qulih ska na gong.

qlyan mkilux wagi lga, mutu helaw balay pongan hngzyang na laqi te squ ska na gong, nyux ginblaq mzwi yan mhzyaw qulih, mlngyaq, cin'bul zik na silung, pspung topaw squ qsya, trhgus squ msbas na btunux, ana nanu ppzian baqun nha. kruma nyux si tapa' squ babaw btunux i pswagi pin nman nha, gong qani ga si say pzyang qsliq pzian na laqi qalang.

babaw kryaxan lga, ini huqi mita qu seneng i nyux meng squ kita ru panak, mutu mosa cin'bul squ zzik na silung ru msbas na qsya i hmkangi hmzyaw squ phimuq na tapung. kya uzi nyux smosaw guru plata squ gong qu laqi. tehuq gbyan lga, mutu ktan qu pnilaw na tayal i nyux mu' squ bolung ru 'nanu na minqyanux, gong qani ga stman balay na qqyanux tayal.

tehuq bagan ka hmol mutang qu gong lga, mutu si sbil pungki ru baqun smi minqyanux na qaya qu tayal, ru si tqpah squ syaw na gong ka kian na ki'an i tmapaq, mnaga kmzyap squ mgyay te syaw ka bolung ru qulih. keruma ga mutu pnyat i mqoyat squ yaba na ayus ru qulih.

tehuk ryax ka hoqan abaw lga, qu qnzyat ka squliq ga mutu sinlungan nanak phaga' kbalay squ kobu' te qara na gong, snaga nha squ hmol qsya i pqoyat squ mlu turu' qsya ka tlaqiy ru qulih. kruma qutux niqan uzi ga, yan qani na ryax lga, mutu si prraw musa qmlih ru kmyap minqyanux na ska gong.

son qani mita qu gong qani lga, niwan yaya nyux qmayat squ qqyanux na qnxan ta, nanu leqaw ta balay mlahang ru te mbhuzyaw qu mllamu' minqyanux na zik gong qani, ru te maki krriyax qu sqyanux na kinbahan ta.

河的恩惠

部落有條又長又清澈的河流，族人尊稱祂為「母親」。與族人有著密不可分的關係，河裡有豐富的魚、蝦、生物，滋養著所有的人。族人以河流起家，不會隨意污染、破壞。

清早在河就可見族人的身影。像是蹲在河邊洗衣的婦女，像是勤勞覓食的男人，早已巡視昨晚所放的魚荃而上岸，也有的男人還在河裡辛勤的釣魚。

河是孩子的天堂，容易聽到孩子的嘻笑聲，盡情的玩耍，像是追魚群，游泳、玩水、跳水等。有的趴在石頭上取暖。

河是生活中倚賴的場所。到了下午，不時遇見年輕人沉入深潭獵魚。

遇見孩子趕鴨放養。夜晚也能看見族人的燈火，抓捕魚蝦。

河流漲水顏色成黃色時，族人會各自拿畚箕或撈捕的盛具，沿著河邊、拍打、撈捕魚蝦，也有垂釣，獲得河中大物。

秋天時，勤勞的人會在分叉支流做大魚荃，期待大水來臨時，能捕獲魚蝦。也有家族進行以堵石牆方式，迫使水流改道，來獲取魚蝦。

河就像是母親不斷的供給日常所需。我們應好好保護河川，讓周遭生物生生不息，以保障後代都能受惠於日常生活。

Mrhuw qmiciy

Raral raral hiya mga, minnaki qutux ywaw ka wayal shuqil na Tayal. Minxal maki qutux lhngan. ki'a mha nanu kyopan nqu paris qu qutux qalang na Tayal ma, ki'a awbih smka qu squliy na qutux qalang qasa wayal nha sgryungan. Qalang qasa mga, si ksiaq na ramu kwara qu ngasal nha ru tanux nha, baqa hmswa gi kinyopan na paris qu lha qasa.

Kmal qutux qu squliy ka mstmah papak mha “aki hmswa ita ka mlikuy hiya ga, qmyata ta qmiciy squ lukus ta, swa ga tehuk llingan lga si qrqrit kmat qu qmiciy la, ini nya p'biy ana cikuy qu squliy ru mucing sasan. Yan kuzing qaniy memaw nyux mpangih qu papak maku rngu nya kmat, qutux qutux kingbyan mlhaw saku mucing sasan”. Si pkkayal kwara qu squliy ru ini psswayal gi ima ptlalu mnagal qutux qutux kinlhngan ini abi mha kwara nha. Kmal loziy qu mstmah papak qasa mha “ana simu ini swal kwara mamu hiya ga, psisaku qayat qmiciy kuzing hiya, anay simu rm'ra paris ta qutux qutux kinlhngan, laxiy 'nkux kwara mamu, babaw nya ga musa mamu baqun qu inlungan maku” mha.

Maki qutux ryax tehuk squ kum ka ini sluy ru ze'usuw qu yulung nya, babaw ska bzengi la, 'nyal gzeguzus gzeguzus te zik ngasal qu squliy ka

paris nha, ulung su sa katan na squliy ka mstmah papak qasa ru musa mstanux te tanux. Pongan nya qu paris ka 'nyal qasa lru si nya 'sa gmhhyu kmayal kwara qu gluw nya, si ptbuciy magal squ bning nha ru 'san nha mnagal squ haga qu paris ka 'nyal qasa. Aki mzyup squ qalang qu paris lga, in-gyutun nha ptqyut ru s'ngan nha bbka kwara, qutux kinlhngan qasa ga mtmoyay mkkut squ paris nha. Kinsuxan ktan nha lga, yan inbayan trakis qu rhyal ka pintrigan nha qasa, cingay balay qu wayal nha kutan qu paris ka minnwah mzyup qalang nha.

Suqun nha smr'yut qu pintrigan qasa lga, mssli ru mkayal kwara qu qalang qasa ru kmal qu bnkis nha mha “pongi qu ke' maku, qaniy lga aki ta mwayaw mrhuw na qalang ta, kuzing mita ga, musa ta sbiq squ mpangih papak qasa qu mrhuw ta, swa ga hiya qu wal balay thuyay kingiwan squ hnuqil ta, mha iyat hiya lga, aki wal masuq mhulaw qu gryung ta la!” Tuliq si gisa tpuh kmal qutux squliy mha “yasa lga, syay ta lalu mha Mrhuw Qmiciy qu mstmah papak qasa la”. Nanu yasa qu tllwan nha lalu mha “Mrhuw Qmiciy”

臭蟲酋長

很久以前，有一晚不知是什麼敵人，突然夜襲泰雅族的一個部落，幾乎有一半的人口被殺害。

有一位耳朵生瘡的族人說：「每人在衣服裡面餵著臭蟲，到了夜晚以後，臭蟲就會出來，在身體上吸咬，如此一來人就整夜無法入眠」。大家議論紛紛，不同意，因為沒有人能忍受臭蟲的攻擊，也沒有人可以熬住每晚都不能安眠。此時耳朵生瘡的族人說：「我來夜夜守衛，請大家不必憂慮，安心睡」。

有一晚敵人靜悄悄的過來，這時爛耳朵先生正巧被臭蟲咬得睡不著，聽到異狀，趕緊把每一人抖醒，準備好防禦陣守候敵人。來犯的敵人一個接一個被嚴陣以待的泰雅戰士拌住，反被取下首級。

清理戰場後，一位長老向大家建議把酋長的職位讓給耳朵生瘡的弟兄，主要是因他救了大家的生命。群眾中突然有一位弟兄搶著說：「我們就為叫他臭蟲酋長吧，因為他的耳朵是潰爛的」。從此以後他就被命為臭蟲酋長。